

לימוד והנצחה לעילוי נשמות שלמה וישי קרויזר ז"ל
אחים יקרים ואהובים אשר עלו יחדיו בסערה לגנזי מרומים
מתוך אתר שי לשי"י : shayleshay.co.il

פרשת שופטים – עתידנות

נאמר בפרשה: "לא ימצא בך מעביר בנך ובתו באש, קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, וחבר חָבֵר, ושאל אוב ויִדְעֹנִי, וְדַרְשׁ אֶל הַמְתִּים" (יח י-יא).

על פסוק זה כתב הרמב"ן שכל בני האדם רוצים מאוד לדעת את עתידם, ולכן הם מנסים לגלות את העתיד בכל מיני אופנים, ובמיוחד בהתקשרות אל המתים, והתורה אוסרת כל התקשרות כזאת.

באיסור זה נחלקו גדולי ישראל, האם יש בכוחם של אנשים להתקשר אל המתים ולגלות באמצעותם את העתיד אלא שהקב"ה אסר זאת, או שאין שום אפשרות תקשורת עם המתים והתורה מזהירה מפני כזבים אלה כפי שהיא מזהירה להתרחק מדבר שקר.

כך כתב הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (סוף פרק יג): "כל המאמין בדברים אלו וכיוצא בהן, ומחשב בליבו שהם אמת ודברי חוכמה אבל התורה אסרה אותן – אינו אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת". לדעת הרמב"ם, כל התקשרות למתים היא אחיזת עיניים ואין בה ממש.

בדעה זו קדמו לרמב"ם גאוני בבל בפירושם למעשה שאול ובעלת האוב, כמובא בפירושי רד"ק ודעת מקרא לספר שמואל (א פרק כח). מסופר על שאול המלך, שערב המלחמה עם הפלשתים הלך לבעלת אוב בעין דור כדי שתעלה לו את שמואל באוב, וכך הוא יוכל לדעת מה יהיו תוצאות המלחמה. מסופר שם שבעלת האוב העלתה את שמואל, והוא הוכיח את שאול: "לָמָּה הֲרַגְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי!" (שמואל א כח טו), והוא הוסיף וגילה לשאול שהוא ושלושת בניו ימותו למחרת במלחמה. וכך אכן אירע. מפשוטם של פסוקים אלה עולה בבירור שיש לאנשים יכולת לתקשר עם המתים ולקבל מהם מידע על העתיד.

ואולם, על סיפור זה כתב רבי שמואל בן חופני גאון סורא: "לא דיבר שמואל עם שאול, וחס ושלום לא עלה שמואל מקברו, ולא דיבר; אבל האישה עשתה הכל ברמאות".

דעת ביניים יש לרב סעדיה גאון ולרב האי גאון. גם לדעתם אין אפשרות בדרך כלל לבני אדם להתקשר אל המתים, וכל מי שהוא אומר שיש לו יכולת להתקשר אל המתים הרי הוא רמאי. אבל שונה היה הסיפור של שאול ובעלת האוב; שם באופן חד פעמי "גרם הקב"ה לכך ששמואל יחזור לחיים ויודיע לשאול על מותו

ארץ ישראל | אמונה | טהרת המשפחה | בית המקדש | פרשת שבוע | תנ"ך |
 שי לשי |

לימוד והנצחה לעילוי נשמות שלמה וישי קרויזר ז"ל
 אחים יקרים ואהובים אשר עלו יחדיו בסערה לגנזי מרומים
 מתוך אתר שי לשי: shayleshay.co.il

הקרוב. התגלות זאת התרחשה בביתה של בעלת האוב, אך לא היא שפעלה זאת. אדרבה! היא הופתעה מכך: "נתרא האשה את שמואל, נתזעק בקול גדול" (שמואל א כח יב).

בניגוד לדעות אלה, יש אומרים "שאכן יש אפשרות לבני אדם להתקשר אל המתים ולקבל מהם מידע, אלא שהתורה אסרה זאת (כן דעת רמב"ן בפירושו לדברים יח ט, והמקובלים והגאון מווילנא).

אם אין בגילוי העתידות כזב ושקר, אלא יש ממש באוב וכיו"ב, צריך להבין מה טעם איסור זה. נראה שיש בעיה בעצם העיסוק בחקר העתיד. מצנת העשה שנכתבה מיד לאחר איסורים אלה של "מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף וְשׂוֹאֵל אוֹב" היא: "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" (יח יג). לפי רש"י, באה מצנה זו לשלול את העיסוק בעתידנות, וזו לשונו: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו [ולא תסמוך על המנחשים ועל המעוננים], ולא תחקור אחרי העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו".